

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 9 juni 2010

Mål nr

T 156-09

KLAGANDE

Korsnäs Aktiebolag, 556023-8338
801 81 Gävle

Ombud: Advokaterna Olof Nilsson och Ola Hansson
Advokatfirman Nilsson & Co KB
Box 7761
103 96 Stockholm

MOTPART

AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad, 556016-9095
115 77 Stockholm

Ombud: Advokat Bengt Sjövall
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

SAKEN

Klander av skiljedom

Dok.Id 48230

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post: hogsta.domstolen@dom.se	13:15-15:00
		www.hogstadamstolen.se	

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom 2008-12-10 i mål T 10321-06

Hovrättens dom

se Bilaga

DOMSLUT

Högsta domstolen avskriver målet i den del det avser överklagande av hovrättens avvisningsbeslut (p. 1 i hovrättens domslut).

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut i övriga delar.

Korsnäs Aktiebolag ska ersätta AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad för rättegångskostnader i Högsta domstolen med 400 000 kr avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom tills betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Korsnäs AB (Korsnäs) har yrkat att Högsta domstolen bifaller bolagets i hovrätten förda talan, befriar bolaget från skyldigheten att ersätta AB Fortum Värme samägt med Stockholm Stad (Fortum) för rättegångskostnader i hovrätten och förpliktar Fortum att utge ersättning för Korsnäs rätte-

gångskostnader i hovrätten med där yrkat belopp. Korsnäs har under handläggningen av målet i Högsta domstolen återkallat sitt yrkande om upphävande av skiljedomen i den del den gällt ersättningen till skiljemannen Bo G. H. Nilsson.

Fortum har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

1. Frågan i målet är om den klandrade skiljedomen ska upphävas på grund av att det förelegat omständigheter som kan rubba förtroendet för skiljemannen Bo G. H. Nilssons opartiskhet i skiljeförfarandet.
2. Korsnäs har som grund för sin talan åberopat att Bo G. H. Nilsson tidigare haft ett flertal uppdrag som skiljeman i tvister där part företrätts av ombud från Mannheimer Swartling Advokatbyrå, den advokatbyrå som Fortums ombud i skiljeförfarandet är verksam vid. Korsnäs har vidare åberopat dels att Bo G. H. Nilsson inför och under skiljeförfarandet underlåtit att upplysa om dessa uppdrag, dels hur denne agerade då Korsnäs efter det att skiljedomen meddelats bad om upplysningar om hans tidigare uppdrag.
3. I 8 § lagen (1999:116) om skiljeförfarande föreskrivs att en skiljeman ska vara opartisk. En skiljeman ska på yrkande av en part skiljas från sitt uppdrag, om det finns någon omständighet som kan rubba förtroendet för skiljemannens

opartiskhet. Under punkterna 1–4 i bestämmelsen anges omständigheter som alltid ska anses kunna rubba förtroendet för skiljeman- nens opartiskhet.

Uppräkningen är exemplifierande och inte uttömmande (prop. 1998/99:35 s. 218). I 9 § åläggs en skiljeman att upplysa parterna om omständigheter som enligt 8 § kan tänkas hindra honom från att vara skilje- man. Om en skiljeman på grund av någon omständighet som anges i 8 § har varit obehörig ska skiljedomen efter klander upphävas på talan av en part (34 § första stycket 5).

4. Högsta domstolen har i rättsfallen NJA 1981 s. 1205 och NJA 2007 s. 841 framhållit att jävsreglerna syftar till att skydda rättsskipningens objek- tiva handhavande och att det är angeläget att reglerna tillämpas på ett sådant sätt att en skiljeman som omfattas av en sådan regel inte får delta i ett skilje- förfarande även om det i det särskilda fallet saknas anledning att anta att han vid handläggningen eller avgörandet av målet skulle låta sig påverkas av sitt förhållande till ena parten. Bedömningen om det finns förhållanden som kan rubba förtroendet för en skiljeman ska alltså göras på objektiva grunder. I rättsfallen framhålls att kravet på objektivitet och opartiskhet måste ställas särskilt högt när det gäller skiljemän, eftersom fel som avser bevisvärde- ringen eller rättstillämpningen inte kan föranleda hävande av en skiljedom.

5. Den omständigheten att en advokatbyrå medverkar till att en viss skiljeman ofta får skiljeuppdrag är något som kan ge intrycket att skiljeman- nen har bindningar till byrån och kan därigenom rubba förtroendet för skiljemannens opartiskhet (jfr Lindskog, Skiljeförfarande, 2005, s. 453). Antalet tidigare uppdrag och deras omfattning får då betydelse, men det måste göras en helhetsbedömning med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet. Vid denna bedömning bör det vägas in bl.a. om skiljemannen fått skiljeuppdrag bara från den ifrågavarande advokatbyrå eller från flera

advokatbyråer, och det bör kunna ges en viss betydelse om en och samma advokat eller flera advokater vid advokatbyrån medverkat till att han fått uppdragen.

6. Vid bedömningen bör det göras en skillnad mellan uppdrag som partsutsedd skiljeman och som ordförande i en skiljenämnd. Ordföranden utses vanligen gemensamt av de skiljemän som parterna har valt (se 13 och 20 §§ lagen om skiljeförfarande) och ett uppdrag som ordförande kan därför normalt inte anses skapa någon sådan koppling till en viss advokatbyrå att det skulle kunna rubba förtroendet för skiljemannen.

7. Av vittnesförhöret med Bo G. H. Nilsson framgår följande. Hans specialitet är skiljeförfaranden och han arbetar både som ombud och skiljeman i dessa förfaranden. Lönsamhetsmässigt är uppdragen som ombud de mest intressanta för honom och han får på grund av sin arbetssituation ofta tacka nej till uppdrag som skiljeman. Under perioden den 22 juni 1995 fram till det att han tillfrågades om det aktuella uppdraget 2005 hade han 112 uppdrag som skiljeman. Tolv av dessa uppdrag var som partsutsedd skiljeman där han utsetts av part som företrädde av ombud från Mannheimer Swartling Advokatbyrå. Under treårsperioden 2002–2005 hade han fyra uppdrag utöver det aktuella uppdraget där ena parten företrädde av ombud från Mannheimer Swartling Advokatbyrå. I två av dessa fall var han ordförande i skiljenämnden. I de andra två fallen hade han utsetts av part som företrädde av advokatbyrån.

8. Bo G. H. Nilsson har alltså haft ett stort antal skiljeuppdrag och bedrivit en etablerad advokatverksamhet. Under den treårsperiod som föregick det aktuella uppdraget som skiljeman i tvisten mellan Korsnäs och Fortum hade Bo G. H. Nilsson således två uppdrag som partsutsedd skiljeman där ombudet för parten kom från Mannheimer Swartling Advokatbyrå. Under den

tioårsperiod som föregick uppdraget rörde det sig om cirka tio procent av Bo G. H. Nilssons skiljeuppdrag. Antalet uppdrag där part företrädde av ombud från Mannheimer Swartling Advokatbyrå varierade mellan noll och två uppdrag per år. Den övervägande delen av hans skiljeuppdrag kom således från andra advokatbyråer. Det har inte kommit fram i målet att uppdragen från Mannheimer Swartling Advokatbyrå kom från en och samma advokat eller ett fåtal advokater vid byrån.

9. Av det sagda framgår att de uppdrag som skiljeman som Bo G. H. Nilsson tidigare erhållit från part som företrätt av ombud från Mannheimer Swartling Advokatbyrå inte utgör en omständighet som kan rubba förtroendet för Bo G. H. Nilssons opartiskhet i det aktuella förfarandet.

10. Korsnäs har som grund för sin talan även åberopat att Bo G. H. Nilsson underlåtit att upplysa om de tidigare uppdrag han fått från Mannheimer Swartling Advokatbyrå.

11. Uppgiftsskyldigheten är central och syftar bl.a. till att få jävsfrågorna avgjorda på ett tidigt stadium av skiljeförfarandet och till att minska risken för klandertalan. Det ankommer således på den tillfrågade att själv rannsaka sig om han vet någon omständighet som kan tänkas rubba förtroendet för hans eller hennes opartiskhet och att göra nödvändiga efterforskningar. Av lagtextens formulering – omständigheter som kan tänkas hindra den vidtalade från att vara skiljeman – framgår att upplysningsplikten är omfattande. Att den tillfrågade själv gör bedömningen att något förtroendeskadligt förhållande inte föreligger hindrar inte att han är skyldig att lämna upplysningar. (Heuman, Skiljemannarätt 1999, s. 247 f. och Lindskog, a.a. s. 466 ff.)

12. Upplysningsskyldigheten är inte i lagen sanktionerad med någon påföljd för den som underlåter att lämna erforderliga upplysningar (inte heller de s.k. IBA-reglerna som Korsnäs hänvisat till – se hovrättens dom – innehåller några sådana påföljder) och utgör ingen självständig klandergrund. Enligt uttalanden i förarbetena till bestämmelsen kan emellertid det förhållandet att skiljemannen har förtigit en viss omständighet bli den tillkommande faktor som, om det är tveksamt om jäv föreligger, gör att frågan besvaras jakande (prop. 1998/99: 35 s. 219). Uttalandet torde närmast ta sikte på rena gränsfall, där jävsfrågan framstår som särskilt svårbedömd. Att beakta ett sådant förtigande, med det inslag av subjektivt jäv som det inbegriper, ligger inte nära till hands i ett mål som det förevarande, där bedömningen ska göras på objektiva grunder och inte tar sikte på risken för påverkan i det enskilda fallet. Något sådant fall som förarbetsuttalandet syftar på är således inte för handen i förevarande mål. Den omständigheten att Bo G. H. Nilsson inte upplyste Korsnäs om att han tidigare erhållit uppdrag som skiljeman där parten företrätts av ombud vid Mannheimer Swartling Advokatbyrå kan alltså inte medföra att han har varit obehörig.

13. Bestämmelsen i 34 § första stycket 5 lagen om skiljeförfarande lämnar inte något utrymme för att tillmäta en skiljemans agerande efter det att skiljedomen meddelats verkan som klandergrund.

14. Det föreligger således inte någon grund för att upphäva skiljedomen. Hovrättens domslut ska därför fastställas.

15. Vid denna utgång ska Korsnäs ersätta Fortums rättegångskostnader i Högsta domstolen. Fortum har yrkat ersättning med 550 000 kr avseende ombudsarvode. Korsnäs har överlämnat till Högsta domstolen att bedöma skäligheten i Fortums kostnadsyrkande och anfört att skälig kostnad i varje fall

inte borde överstiga Korsnäs kostnad i Högsta domstolen, vilken uppgår till 235 000 kr. Med hänsyn till målets art och omfattning får Fortum anses skäligen tillgodosedd med en ersättning för ombudsarvode om 400 000 kr.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gertrud Lennander,
Per Virdesten, Gudmund Toijer, Lena Moore (referent) och
Agneta Bäcklund
Föredragande revisionssekreterare: Tyri Öhman

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 16
Rotel 1601

DOM
2008-12-10
Stockholm

Mål nr
T 10321-06

KÄRANDE

Korsnäs Aktiebolag, 556023-8338,
801 81 Gävle

Ombud
Advokaterna Olof Nilsson och Ola Hansson,
Box 7761, 103 96 Stockholm

SVARANDE

AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad, 556016-9095,
c/o Fortum Markets
115 77 Stockholm

Ombud
Advokaten Bengt Sjövall,
Box 1711, 111 87 Stockholm

SAKEN

Klander av skiljedom

KLANDRAT AVGÖRANDE

Skiljedom meddelad i Stockholm den 29 september 2006

HOVRÄTTENS DOMSLUT

1. Hovrätten avvisar Korsnäs Aktiebolags yrkande om att skiljedomen ska upphävas i den del den avser ersättning till Bo G. H. Nilsson.
 2. Hovrätten lämnar Korsnäs Aktiebolags käromål i övrigt utan bifall.
 3. Korsnäs Aktiebolag ska ersätta AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad dess rättegångskostnader i hovrätten med 615 142 kr, varav 615 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för hovrättens dom till dess betalning sker.
-

Dok.Id 795405

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 5	08-561 670 00 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se	08-561 675 29	måndag – fredag 09:00-15:00

BAKGRUND

Den 29 september 2006 meddelades en skiljedom i Stockholm med anledning av en tvist mellan AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad (i fortsättningen Fortum) och Korsnäs Aktiebolag (i fortsättningen Korsnäs). Fortum företrädde i skiljetvisten av ombud från Mannheimer Swartling Advokatbyrå (i fortsättningen MSA). I maj/juni 2005 utsåg Fortum advokaten Bo G. H. Nilsson till skiljeman. Korsnäs utsåg advokaten Lars Söderqvist till skiljeman. Tillsammans utsåg de rådmannen Ingemar Persson till tredje skiljeman och ordförande i skiljenämnden.

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

Korsnäs har yrkat att hovrätten upphäver den mellan parterna den 29 september 2006 meddelade skiljedomen, såväl i huvuddelen som i fråga om kostnaderna och ersättningen till Bo G. H. Nilsson (punkterna 1 – 3 och 4 b i domslutet).

Fortum har bestritt bifall till käromålet.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten.

GRUNDER FÖR TALAN

Korsnäs

Det har förelegat omständigheter som kunnat rubba förtroendet för den av Fortum utsedde skiljemannens, Bo. G. H. Nilsson, opartiskhet. Skiljedomen ska därför upphävas (8 § första stycket och 34 § första stycket 5 lagen, 1999:116, om skiljeförfarande). Eftersom den ersättning som har betalats till Bo. G. H. Nilsson har varit onyttig för Korsnäs, ska skiljedomen undanröjas även i fråga om fastställande av ersättning till honom.

Fortum

Det har inte förelegat någon omständighet som kunnat rubba förtroendet för Bo G. H. Nilssons opartiskhet. Det saknas därför grund för att upphäva skiljedomen. Om hovrätten finner att skiljedomen ska upphävas, överlämnas det till rätten att ta ställning till om ett undanröjande även kan avse den del av skiljedomen som avser fastställande av ersättning till Bo G. H. Nilsson.

PARTERNAS UTVECKLING AV TALAN

Parterna har till utveckling av sin talan anfört bl.a. följande.

Korsnäs

Bo G. H. Nilsson har under en tid av tre år räknat fram till maj/juni 2005, då han utsågs till skiljeman i tvisten mellan Fortum och Korsnäs, haft 25 skiljeuppdrag, varav fem uppdrag som skiljeman i tvister där någon av parterna har varit företräd av ombud från MSA, dvs. den advokatbyrå som företrädde Fortum i skiljeförfarandet. Förutom uppdraget som partsutsedd skiljeman i tvisten mellan Fortum och Korsnäs, har Bo G. H. Nilsson vid ytterligare två tillfällen haft uppdrag som skiljeman och varit utsedd av part som företrätts av ombud från MSA. Därutöver har han vid två tillfällen utsetts som ordförande i skiljenämnd där en av skiljemännen har varit vald av part som företrätts av ombud från MSA, varvid MSA indirekt kunnat påverka valet av Bo G. H. Nilsson som ordförande. Enligt IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration (i fortsättningen IBA-reglerna), som speglar en internationell standard på området, utgör detta omständigheter som kan minska förtroendet för skiljemannens opartiskhet. Av 8 § andra stycket lagen om skiljeförfarande framgår att redan en omständighet som kan rubba förtroendet för skiljemannens opartiskhet är tillräcklig för jäv ska uppkomma. Med ett objektivi synsätt har det redan genom de angivna fem uppdragen förelegat omständigheter som typiskt sett varit ägnade att rubba förtroendet för Bo G. H. Nilssons opartiskhet.

Därtill kommer att Bo G. H. Nilsson inför och under skiljeförfarandet har underlåtit att upplysa Korsnäs om de nämnda uppdragen, trots att det av 9 § lagen om skiljeförfarande och IBA-reglerna följer att en skiljeman är skyldig att uppge alla omständigheter som kan ha betydelse för jävsbedömningen. Bo G. H. Nilsson har genom sitt agerande betagit Korsnäs möjligheten att framställa invändning mot honom som skiljeman, vilket i sig rubbar förtroendet för hans opartiskhet. Bo G. H. Nilssons underlåtenhet att upplysa om sin koppling till MSA utgör en tillkommande omständighet som visar att han inte varit opartisk.

Sedan skiljedomen hade meddelats kom det till Korsnäs kännedom att Bo G. H. Nilsson under de senaste åren möjligen hade fått flera uppdrag som skiljeman från MSA. Korsnäs kontaktade därför Bo G. H. Nilsson och bad att få närmare upplysningar om de uppdrag han haft. Bo G. H. Nilssons svar var i viss mån undvikande och begränsades till en felaktig period. Dessutom vägrade Bo G. H. Nilsson att lämna ytterligare information som kunde vara relevant för bedömningen av jävsfrågan. Bo G. H. Nilssons agerande i denna del utgör en efterkommande omständighet som utgör ytterligare skäl för att på objektiva grunder ifrågasätta Bo G. H. Nilssons opartiskhet.

Slutligen åberopas att Bo G. H. Nilsson under en tioårsperiod räknad från skiljeuppdragets början har haft ytterligare ett okänt antal uppdrag som skiljeman, vilka haft sin grund i hans kontakter med MSA. Som exempel kan nämnas att han i september 2001, dvs. tre år och åtta månader före det att han valdes som skiljeman i den nu aktuella skiljetvisten, utsågs som skiljeman av en part som företrädde av ombud från MSA. Även dessa skiljeuppdrag åberopas till stöd för påståendet om Bo G. H. Nilssons bristande opartiskhet.

Fortum

Det är riktigt att Bo G. H. Nilsson under de tre år som föregick uppdraget som skiljeman i tvisten mellan Fortum och Korsnäs hade 25 skiljemannauppdrag. Förutom i den aktuella skiljetvisten, som inte är relevant för den bedömning som nu ska göras, deltog

ombud från MSA i fem av dessa skiljemål. I ett fall utsågs Bo G. H. Nilsson av motparten till den part som hade ombud från MSA och i två fall utsågs han av part med ombud från MSA. I två fall valdes han som ordförande av de partsutsedda skiljemännen. De två uppdragen som ordförande är inte heller relevanta i sammanhanget, eftersom uppdrag som ordförande i skiljenämnd inte kan grunda jäv. Bo G. H. Nilsson var alltså inte jävig enligt IBA-reglerna, som inte är bindande men som kan tjäna till vägledning vid jävsbedömningen.

Den 4 oktober 2005, dvs. först sedan skiljedomen hade meddelats, fick Bo G. H. Nilsson ett antal frågor från Olof Nilsson angående sina tidigare uppdrag som skiljeman. Bo G. H. Nilsson vägrade inte att besvara Olof Nilssons frågor utan lämnade de uppgifter som han själv tyckte var relevanta i sammanhanget.

Fortum känner inte till hur många skiljemannauppdrag Bo G. H. Nilsson hade under de tio år som föregick hans uppdrag som skiljeman i tvisten mellan Fortum och Korsnäs. Emellertid kan inte endast antalet uppdrag som partsutsedd skiljeman räknas. Vid den helhetsbedömning som ska göras måste även beaktas att Bo G. H. Nilsson inte har varit beroende av att få uppdrag som skiljeman av de parter som företräts av ombud från MSA. Slutsatsen blir därför att det inte har förelegat någon omständighet som har kunnat rubba förtroendet för Bo G. H. Nilssons opartiskhet och att han därmed inte har varit skyldig att upplysa Korsnäs om sina tidigare skiljeuppdrag.

BEVISNING

I hovrätten har vittnesförhör hållits på Korsnäs begäran med Bo G. H. Nilsson och professorn Erik Nerep samt på Fortums begäran med professorn emeritus Jan Ramberg.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

En talan som rör ersättning till en skiljeman ska väckas vid tingsrätten och riktas mot den berörde skiljemannen (se 41 § lagen om skiljeförfarande). Det yrkande som Kors-

näs har framställt och som rör ersättningen till Bo G. H. Nilsson kan alltså inte tas upp till prövning i detta mål. Korsnäs yrkande i den delen ska därför avvisas.

Enligt 8 § första stycket lagen om skiljeförfarande ska en skiljeman vara opartisk. I paragrafens andra stycke anges typexempel på omständigheter som alltid ska anses kunna rubba förtroendet för skiljemannens opartiskhet. Av 9 § framgår att den som ombeds att åta sig ett uppdrag som skiljeman genast ska upplysa parterna och övriga skiljemän om alla omständigheter som enligt 8 § kan tänkas hindra honom eller henne från att vara skiljeman. Om en skiljeman på grund av någon omständighet som anges i 8 § har varit obehörig, ska skiljedomen enligt 34 § första stycket 5 efter klander helt eller delvis upphävas på talan av en part. Detsamma gäller om en skiljeman inte har uppfyllt det grundläggande kravet, som framgår av 7 §, att han eller hon ska råda över sig själv och sin egendom.

Den svenska skiljemannalagstiftningen vilar alltså på grundtanken att samtliga skiljemän, även de partsutsedda, ska vara opartiska. Mot bakgrund av att sådana fel i ett skiljeförfarande som avser bevisvärdering eller rättstillämpning inte kan leda till att en skiljedom hävs, ställs det höga krav på skiljemännens objektivitet och opartiskhet. Det innebär att om det i ett visst fall föreligger en omständighet som typiskt sett leder till att en skiljeman inte kan anses opartisk, får den tilltänkte skiljemannen inte delta i skiljeförfarandet, även om det saknas skäl att anta att han vid handläggningen eller avgörandet av målet faktiskt kommer att låta sig påverkas av sitt förhållande till den ena parten.

Kravet att en skiljeman med ett objektivt synsätt ska vara opartisk påverkas inte av det förhållandet att skiljeförfarandet har avslutats och att skiljedom redan har meddelats i tvisten. Om den omständighet som rubbar förtroendet för skiljemannens opartiskhet blir känd först sedan skiljedom har meddelats, kan skiljedomen upphävas efter klander, trots att det inte finns något stöd för slutsatsen att skiljemannen har agerat partiskt i skiljetvisten.

Bestämmelser med huvudsakligen samma innebörd som de nu angivna finns bl.a. i IBA-reglerna, som Korsnäs har hänvisat till. Dessa regler, liksom övriga inhemska och internationella reglementen inom det skiljerättsliga området, tjänar som viktig vägledning för advokater och skiljemän och har även viss betydelse som bakgrundsmaterial vid den prövning som hovrätten nu har att göra med tillämpning av bestämmelserna i lagen om skiljeförfarande.

Korsnäs har särskilt hänvisat till punkten 3.3.7 i IBA-reglerna. Av den bestämmelsen, sammanställd med övriga punkter i IBA-reglerna, framgår att den omständigheten att en skiljeman under de senaste tre åren har fått fler än tre skiljeuppdrag från samma advokat eller advokatbyrå, ur parternas synvinkel kan ge upphov till befogad tvekan i fråga om skiljemannens opartiskhet eller oberoende. Skiljemannen är därför skyldig att upplysa parterna om det uppstår en sådan situation. Av IBA-reglerna framgår vidare (avdelning II punkten 5) att det förhållandet att en skiljeman har underlåtit att upplysa parterna om en jävsgrundande omständighet, vid en efterföljande prövning inte i sig leder till slutsatsen att skiljemannen inte har varit opartisk utan att endast de omständigheter som han eller hon inte avslöjat kan leda till en sådan slutsats. Därutöver kan nämnas att det av IBA-reglerna (avdelning II punkterna 6 och 7) följer att treårsfristen är ungefärlig och att en skiljeman inte har någon skyldighet att upplysa parterna om sådana skiljemannauppdrag som faller utanför denna tidsfrist.

Korsnäs har i första hand gjort gällande att Bo G. H. Nilsson under en tid av tre år räknat fram till maj/juni 2005, då han utsågs till skiljeman i tvisten mellan Fortum och Korsnäs, haft fem uppdrag som skiljeman i tvister där någon av parterna har varit företrädd av ombud från MSA och att det mot den bakgrunden, och med tillämpning av de principer som kommit till uttryck i IBA-reglerna, förelegat omständigheter som typiskt sett varit ägnade att rubba förtroendet för Bo G. H. Nilssons opartiskhet. Fortum har vitsordat att Bo G. H. Nilsson haft de angivna fem skiljemannauppdragen men invänt att de två uppdragen som ordförande i skiljenämnd och uppdraget som partsutsedd skiljeman i tvisten mellan Fortum och Korsnäs inte är relevanta för den jävsprövning som nu ska göras.

En förutsättning för att en skiljedom ska upphävas med stöd av 34 § första stycket 5 lagen om skiljeförfarande är att en skiljeman *har varit* obehörig. Av detta följer att frågan om Bo G. H. Nilsson har varit obehörig som skiljeman i tvisten mellan Fortum och Korsnäs ska prövas med hänsyn tagen endast till de skiljemannauppdrag som han hade haft innan han utsågs till skiljeman i den tvisten.

Den som är ordförande i en för tillfället upprättad skiljenämnd har, med visst undantag (se 15 § lagen om skiljeförfarande), fått sitt uppdrag av de två partsutsedda skiljemännen, som varit eniga i sitt val av ordförande. Även om en partsutsedd skiljeman i regel brukar låta den part som utsett honom eller henne lämna synpunkter i ordförande-frågan och parterna därför i praktiken kan ha ett visst inflytande i den frågan, kan det enligt hovrättens mening inte komma i fråga att vid prövningen av om en skiljeman har varit opartisk beakta tidigare uppdrag som ordförande i skiljenämnd.

Utgångspunkten för prövningen av jävsfrågan är därmed att Bo G. H. Nilsson under den treårsperiod som föregått uppdraget som skiljeman i tvisten mellan Fortum och Korsnäs vid två tillfällen har utsetts till skiljeman av part som företrätts av ombud från MSA. Eftersom det enligt IBA-reglerna för jäv förutsätts att en skiljeman under den angivna tidsperioden har fått fler än tre uppdrag, dvs. lägst fyra uppdrag, från samma advokat eller advokatbyrå, saknas det förutsättningar att med hänvisning till dessa regler anse att Bo G. H. Nilsson har varit obehörig att delta i skiljetvisten mellan Korsnäs och Fortum.

Korsnäs har vidare gjort gällande att Bo G. H. Nilssons underlåtenhet att, i strid med vad som föreskrivs i 9 § lagen om skiljeförfarande, upplysa om sin koppling till MSA utgör en tillkommande omständighet som visar att han inte varit opartisk. Korsnäs har även hänvisat till Bo G. H. Nilssons agerande i anslutning till att Korsnäs ombud, efter det att skiljedomen hade meddelats, ställde vissa frågor om hans tidigare uppdrag som skiljeman.

Som anförts gäller som förutsättning för att en skiljedom ska upphävas med stöd av 34 § första stycket 5 lagen om skiljeförfarande att en skiljeman på grund av någon om-

ständighet som anges i 7 § eller 8 § har varit obehörig. Av paragrafens ordalydelse följer att varken efterföljande omständigheter som har inträffat först sedan skiljedomen har meddelats eller ett åsidosättande av den upplysningsplikt som regleras i 9 § lagen om skiljeförfarande kan leda till att skiljedomen upphävs av det skälet att en skiljeman har varit obehörig.

Korsnäs har slutligen till stöd för påståendet om Bo G. H. Nilssons bristande opartiskhet åberopat att han under den tioårsperiod som föregått uppdraget som skiljeman i tvisten mellan Korsnäs och Fortum haft ytterligare ett okänt antal uppdrag som skiljeman, vilka haft sin grund i hans kontakter med MSA.

Bo G. H. Nilsson har berättat att han under tiden den 22 juni 1995 – 29 september 2006 hade 114 uppdrag som partsutsedd skiljeman, varav ett uppdrag som skiljeman i tvisten mellan Fortum och Korsnäs och ett uppdrag som mottogs år 2006, dvs. efter den tidpunkt då han utsågs till skiljeman i den nämnda tvisten. Bo G. H. Nilsson har alltså haft 112 uppdrag som skiljeman under den tioårsperiod som föregått den nu aktuella skiljetvisten. Av de 114 uppdrag som Bo G. H. Nilsson redovisat har 13 kommit från part som företräts av ombud från MSA. Ett av dessa fall är uppdraget som skiljeman i tvisten mellan Fortum och Korsnäs. Utgångspunkten för prövningen är alltså att Bo G. H. Nilsson under den relevanta tioårsperioden har haft 112 uppdrag som skiljeman och att tolv av dessa uppdrag har lämnats av part som företräts av ombud från MSA.

Det kan med fog misstänkas att en skiljeman, som regelbundet får uppdrag av parter som företräds av ombud från en och samma advokatbyrå, vid fullgörandet av sitt uppdrag i skiljetvisten inte alltid förmår att bortse från sitt eget ekonomiska intresse av att i framtiden få ytterligare uppdrag som härrör från denna advokatbyrå. Det förhållandet att en viss advokatbyrå ofta medverkar till att en skiljeman får uppdrag kan därför skada förtroendet för dennes obundenhet. Emellertid kan inte antalet uppdrag från part med ombud från en och samma advokatbyrå vara ensamt avgörande för frågan om en skiljeman har varit obehörig att delta i en skiljetvist. Frågan om det förelegat förhållanden som kunnat rubba förtroendet för skiljemannens opartiskhet får i stället prövas

efter en helhetsbedömning av samtliga omständigheter. Vid denna bedömning kan bl.a. beaktas om skiljemannen har fått skiljeuppdrag bara från den ifrågavarande advokatbyrån och om de uppdrag han fått därifrån utgör en större eller mindre del av hans verksamhet som skiljeman. Av betydelse är även om det är en och samma advokat som har medverkat till att skiljemannen har fått skiljeuppdrag. (Se Stefan Lindskog, Skiljeförfarande. En kommentar, s. 453 not 68).

Bo G. H. Nilsson har berättat följande om sina arbetsförhållanden. Han är delägare i RydinCarlsten Advokatbyrå och förestår byråns processavdelning. Byrån har 15 delägare och rörelseöverskottet delas mellan alla delägarna. Hans specialitet är skiljeförfaranden och han arbetar både som ombud och skiljeman. Lönsamhetsmässigt är uppdragen som ombud de mest intressanta. Han får regelmässigt skiljeuppdrag från olika advokater vid ca tio större advokatbyråer, bl.a. MSA, men känner sig inte beroende av någon viss advokatbyrå. På grund av sin arbetssituation måste han ofta avstå från att åta sig uppdrag som skiljeman.

Under den relevanta tioårsperioden har en betydande andel, nästan tio procent, av Bo G. H. Nilssons uppdrag som partsutsedd skiljeman haft anknytning till ombud från MSA. Den övervägande delen av hans uppdrag som skiljeman har emellertid kommit från andra advokatbyråer än MSA. När det gäller uppdragen med anknytning till MSA har det inte kommit fram att det är en och samma advokat, eller ett fåtal advokater, vid MSA som har företrätt de parter som utsett honom till skiljeman. Av betydelse är också att det av Bo G. H. Nilssons uppgifter följer att han inte synes ha varit i egentlig mening ekonomiskt beroende av att få skiljemannauppdrag från de parter som företrätts av ombud från MSA. Med hänsyn till det anförda anser hovrätten, vid en sammantagen bedömning, att det objektivt sett inte har förelegat omständigheter som kunnat rubba förtroendet för Bo. G. H. Nilssons opartiskhet. Korsnäs käromål ska därför lämnas utan bifall.

Vid denna utgång ska Korsnäs ersätta Fortums rättegångskostnader i hovrätten. Fortum har yrkat ersättning med 615 142 kr, varav 615 000 kr för ombudsarvode

(197 timmars arbete) och 142 kr för utlägg. Korsnäs har medgett begärd ersättning för utlägg. Beträffande yrkad ersättning för ombudsarvode har Korsnäs vitsordat ett belopp om 400 000 kr, motsvarande Korsnäs eget ersättningsyrkande. Hovrätten anser att det av Fortum begärda beloppet avseende ombudsarvode får anses skäligt.

Hovrätten anser att klander målet rymmer frågor där det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att ett överklagande prövas av Högsta domstolen. Hovrätten tillåter därför att domen överklagas (se 43 § andra stycket lagen om skiljeförfarande).

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga

Överklagande senast 2009-01-07

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Christina Jacobsson, referent, Måns Edling och Maj Johansson. Enhälligt.